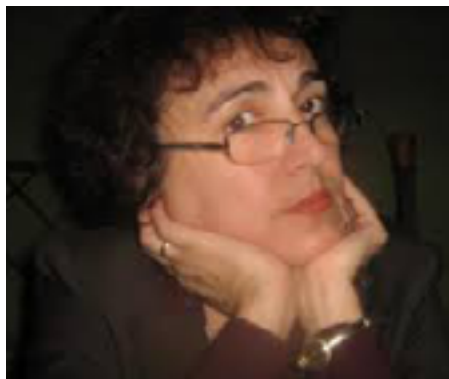

**ЦЪРКВА И ВЯРА (XVIII-XX в.)
В БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЧЕСКА ПЕРИОДИКА
ОТ ПРЕХОДА (1990-2010 г.)
/библиография/**

Надя Манолова-Николова

Изборът на тази тема е продиктуван от няколко обстоятелства: в годините на социализма църквата и вярата бяха отричани и маргинализирани като историческа проблематика. Какво се промени в годините на прехода в българската историческа периодика по тази тема? Въпросът е зададен при ясното съзнаване, че не съществува история на църквата като самостоятелно научно поле в българската историография.¹

От друга страна една от очертаващите се тенденции в обществения живот през прехода в България е засилващата се популярност на църквата и православната вяра. Наблюденията от практиката през последните 20 години показват, че в много важни моменти в живота на българина – раждане на дете, женитба и смърт, имен ден, травматични добри или лоши събития или други поводи – той се обръща към църквата. Мисленето върху въпросите на църквата и вярата е твърде противоречиво. Преди всичко то носи светския скептицизъм към доктрината и

1 Гълъбова, Л. Митологизация и демитологизация на българското духовенство. – ИБИД, т. 40, 2008, с. 308-321.

към практиката – явление характерно за целия ХХ в.

Радикалните промени след 1989 г. доведоха до нова социална йерархия в България, а това голямо обществено разместване, чиито параметри и динамика са ни все още непознати, постави на изпитание преди всичко човешките стойности и морала на всеки от нас. Рухването на идеологиите оголи необходимостта от други етични норми и мнозина ги откриват именно в православно християнство. В кризата, която сега преживяваме, властимащите се опитаха да използват влиянието на религията² като начин да се тушира не просто социалното недоволство, а за да се преоткрие, при все трудните условия, изначалния смисъл на живота. Едно европейско изследване на ценностите в България, проведено през 2008 г., показва, че 52 % от българите се определят като религиозни, а само 4 % - за атеисти. Очакванията на хората към църквата са преди всичко в сферите на духовните потребности на човека.³

Променените обществени нагласи към църквата и вярата са предмет на различни и многобройни изследвания. С оглед на тези обстоятелства е направено библиографско проучване на тема „Църква и вяра“

2 След острите протестни акции и зачестилите самозапалвания в големите градове на България, президентът Р. Плевнелиев призова духовеството от всички религии в България да направи молебени за спокойствие на хората, проведени на 5-7 април 2013 г.

3 Карамелска Т. Нагласите към религията в България. – Християнство и култура, год. VIII, бр. 4, /39/, 2009, с. 28-35. Според авторката при криза в обществото се очертава следната възможна тенденция: най-вероятно българите ще зложат на ентофилетизма-един народ, една държава и една църква, православната църква може да радикализира посланията си и да се постави в услуга на изолационистки идеологии. Възможно е обаче и да се насочи към по-отворен дебат за новите явления – за повече социална солидарност, към проблема за несемейното живеене и др., така че да не се превърне „в перо в шапката на „националната идентичност“.

в българската историческа периодика за времето от 1990-2010 г. Вниманието е насочено към изследвания, обхващащи дълъг период от XVIII до ХХ в., време, когато модернизацията, както и да разбираме това понятие, оказва силно влияние върху църквата и вярата; време на национализма, на десакрализация и на секуларизация на обществения живот.

Събрани са статии от основните исторически списания: „Исторически преглед“, „Историческо бъдеще“, Известия на държавните архиви (ИДА), „Минало“, Известия на българското историческо дружество (ИБИД), Известия на института по история към БАН (ИИИ), Годишника на Общобългарския комитет „Васил Левски“- „Идеи, личности, събития“, „Македонски преглед“, „История“, поредицата на Държавна агенция „Архиви“ при Министерския съвет „Архивите говорят“, Годишника на Софийски университет – Исторически факултет, „Християнство и култура“. Преглеждани са още списания, които имат отношение към темата като „Старобългаристика“, изкуствоведските списания „Проблеми на изкуството“, „Паметници, реставрация, музеи“ и др., но засега техните статии са извън библиографията. При благоприятни условия в бъдеще библиографската работа ще бъде продължена върху регионалните исторически издания, които не са малко, и тези на Богословските факултети в българските университети. Библиографията съдържа статии само от историческата периодика и от сп. „Християнство и култура“, излизали в София.

В библиографията са включени статии, документални материали, отзиви и рецензии, които имат пряко отношение към историята на християнството от периода XVIII-XX в. Най-често това са публикации, които са посветени на православно християнство, но присъстват и такива, засягащи католицизма, протестанството, юдеизма. В библиографията могат да

бъдат открити текстове, чиито заглавия не кореспондират пряко с нейното заглавие. Те обаче съдържат отделни сведения за църквата и вярата, които съм преценила, че са необходими детайли. Статиите са подредени по години от 1990 до 2010 г., като вътрешният ред следва азбучната последователност на авторите.

Характеристиката на публикуваните материали по темата в списанията е твърде пъстра. Първото впечатление е, че темата присъства често, намерен е правдивия тон към нея. Най-много са публикациите на документи, свързани с историята на църквата. Може да се каже, че има документално възстановяване на нейната история, особено за времето след Втората световна война. Проблематизира се ролята на духовенството, доколкото то е свързано с модернизацията на обществото през този дълъг период, и каква е неговата социална роля. Направени са начални опити, според мене нетвърде сполучливи, да се мисли върху българската история от гледната точка на християнската философия.

Най-голям принос за документалното възстановяване на историята на църквата и вярата (XVIII-XX в.) имат Известията на държавните архиви, сп. „Християнство и култура“, сп. „Македонски преглед“ и поредицата „Архивите говорят“, до известна степен и сп. „История“. В Годишника на СУ – Исторически факултет няма нито една статия, която да е свързана с темата за тези двадесет години. В Годишника на ОК „В. Левски“ статиите са посветени главно на онези духовници, които са част от национално-революционното движение през Възраждането. Подобна е картината в сп. „Исторически преглед“ и сп. „Историческо бъдеще“. Сменен е обаче преди всичко тонът, с който се пише и разсъждава на тема „църква и вяра“. Тя е припозната като важна и равнопоставена с останалите теми в българската история от XVIII – XX в. Пише се много откровено, особено за репресията над духовенството и църквата

след 9. 09. 1944 г., останала дълго време встрани от изследователско внимание. Като цяло обаче църквата и вярата се ситуират в полето на политическата и институционалната българска история, „като крепители на националния български дух“, а не като тема със собствено религиозно-духовно поле. Без да съм проследила в детайли, някои от тези статии се използват в електронни сайтове, които са посветени на идеята за възстановяване на историята на църквата, т.е. те влизат в процес на бърза „обществена консумация“.

Надявам се моята библиография да бъде полезна за всеки изследовател и читател, интересуващ се от тази проблематика.

1990 г.

Грек, Ив. Ю. И. Венелин, В. Е. Априлов и проблемите на българската национална църква. Ипр, бр. 6 с. 48-57.

Меламед, А. Българското културно-национално възраждане (до 1878 г.) на страниците на „Гласник на Институтот за национална история“, Скопие (1957-1980 г.), ИИИ, т. XXX, 1990, с. 238-303.

Пасков, Ил. Изложението на екзарх Йосиф I до Светия синод на Българската църква за църковно-училищното дело в Македония и Одринско 1897-1900, ИДА, т. 59, с. 393-436.

Симеонова, Г. Извори за Деня на Кирил и Методий в българските архиви, ИДА, т. 59, 1990, с. 505-520.

Тодев, Ил. Екзархийското дело в Одринска Тракия (1870-1876 г.), Из историята на Добруджа, Тракия и Македония, ИИИ, т. XXX, С, 1990, с. 5-39.

Тонев, В. Българската Екзархия. 1870-1879, София, БАН, 1989, рецензия. Ипр, бр. 1, с.83-84.

1991 г.

Бучков, Г. Фотоизложба и научна конференция за културно-историческото наследство на манастира „Св. Георгий Зограф“ на Света гора, Мпр, кн. 2, с. 133-134.

Димитров, Т. Непубликувани писма на митрополит Климент (Васил Друмев) 1875-1900 г., ИДА, т. 62, с. 251-275.

Кайчев, Н. Българската Екзархия и просветата в Костурско през периода 1900-1912 г. Мпр, кн. 3, с. 90-108.

Лачев, М. Научна конференция, посветена на Българската Екзархия, Ипр, кн. 1, с. 103-105.

Петрова, Ст. Писмата на Панчо Дорев до Георги Соколов-извор за търговско-стопанското и културното развитие на България в началото на XIX в. ИДА, т. 61, с. 111-126.

Радкова, Р. За нравствените възгледи на Неофит Рилски, Ипр, бр. 8, с. 81-99.

Стефанов, П. Паметник на антиосманската съпротива през Възраждането, Ипр, кн. 1, с. 71-74.

Тодев, Ил. Граф Игнатиев и принципът на единство на православието, Ипр, кн. 7, с. 77-90.

Царева, Ю. Документи за българите в Македония из архива на Българската екзархия, рапорти и описания на служители на екзархията от македонските села, Мпр, кн. 4, с. 136-142.

1992 г.

Василева, В. **Терзийска**, Л. **Тилева**, В. Непубликувани писма на д-р Стоян Чомаков до българската община и до Георги Стоянов Чалъков (1861-1862). ИДА, т. 63, с. 287-326.

Лачев, М. Документи за историята на българските манастири от архива на Ал. Екзарх, Мпр, кн. 4, с. 160-176.

Лилкова, А. Преглед на личния архив на Асен Василиев, ИДА, т. 64, с. 315-328.

Маждракова-Чавдарова, О. Предпоставки и начало на легалната политическа борба на българския народ през Възраждането, Ипр, кн. 7, с. 3-29.

Ников, П. Отношението на Русия към българското

църковно-национално движение през Възраждането, публикува Л. Любенова, Ж. Колева, Ипр, бр. 4, с. 99-111.

Стефанов, П. Гложенският манастир-средоточие на българо-украинските културни връзки, Ипр, кн. 1-2, с. 85-98.

Попов, Р. БПЦ и държавната власт в периода на Регентството (1886-1887 г.), Ипр, кн. 11-12, с. 40-68.

1993 г.

Божилова, Р. Нови сведения за униатското движение в България. Писма на Васил Чолаков до Франьо Рачки (1861-1862), ИДА, т. 65, с. 277-296.

Донков, Р. Археографски мотиви във възрожденския печат, ИДА, т. 66, с. 113-144.

Илиева, Г. Историко-летописната традиция в творчеството на йеросхимонах Спиридон Рилски, Ипр, кн. 6, с. 116-128.

Лачев, Д. Диньо Божков за митрополит Симеон Варненско-Преславски, ИДА, т. 65, с. 315 – 340.

Маждракова-Чавдарова, О. Българското национално представителство – идеи и опити за създаването му (40-те – 60-те години на XIX в.), Ипр, бр. 2, с. 3-35.

Маждракова-Чавдарова, О. Българското национално представителство – идеи и опити за създаването му (40-те – 60-те години на XIX в.). продължение, Ипр, кн. 4-5 с. 21-55.

Марков, Ив. Църковно-националните борби в Неврокопския край през Възраждането, Мпр, кн. 2, с. 122-132.

Николов, Г. Християнството-идеи и история. Т. Коев, Г. Бакалов. Въведение в християнството, Издателство Булвест-2000, София, 1992, 207 с. История, кн. 4, с. 52-53.

Петров, П. Проучвания в Мелнишко и Горноджумайско (непубликуван труд на Антон П. Стоилов), Мпр, кн. 4 с. 75-96.

Стоянова, В. БПЦ в Беломорската област 1941-1944 година, Ипр, кн. 4, с. 140-155.

Христова, Н. Международен научен конгрес по случай 75 годишнината на Папския институт за Изтока – Рим, 30 май-5 юни 1993 г., История, кн. 6, с. 61-64.

1994 г.

Ангелов, Д. Думата „вѳра“ в представите на българина (X-XIX в.), Минало, бр. 1, с. 18-26.

Йосифова, П. Княз Стефан Богориди и Георги Раковски, Минало, бр. 2, с. 43 – 54 .

Манафова, Р. Култът към делото на равноапостолите Св. Св. Кирил и Методий и българите (1878-1885 г.), Мпр, кн. 2, с. 115-128.

Милчева, **Кр. Недева**, М. Из протоколите на Софийското градско общинско управление 1878 година, ИДА, т. 67, с. 359-392.

Мушанов, Н. Проучване и проект за реконструкция с реставрация на южното крило на манастира „Св. Вмч Георги Зограф“ в Света гора, Атон, Минало, бр. 3, с. 5-8.

Стоянова В. Църковно-административната уредба на Македония и Тракия и изборът на патриарх на Българската православна църква (април 1941-септември 1944 г.), Минало, бр. 2, с. 55-65.

1994 г. – 1995 г.

Възвъзова-Каратеодорова, К. Поп Минчо Кънчев за срещата си с Петко войвода, Ипр, кн. 4, с. 152 – 161.

Давидова, Е. Из историята на заема за българската черква във Фенер-Цариград, Ипр, кн. 4, с. 84-109.

Петков Ст. П. Климент Браницки и Търновски като министър-председател на Княжество България, Ипр, кн. 5, с. 118-133.

1995 г.

Ганчев, арх. Хр. Българската църква „Св. Стефан“ и

метохът в Истанбул, Минало, бр. 1, с. 5-8.

Георгиева-Тодева, М. Уставът на Мелнишката община от 1813 г., ИДА, т. 69, с. 287-300.

Дончев, Д. Великата повестза „Българският Кръстовден“, История, кн. 2, с. 14-23.

Икономова, А. Проблемът отстраняване на неоригинални покрития в църквата „Св. Св. Константин и Елена“ – Пловдив, Минало, бр. 2, с. 5-10.

Калкаджиева, Д. Изборът на Софийския митрополит Стефан за екзарх Български, Минало, бр. 4, с. 65- 71.

Кампаскалис, Д. Църквите на българската община в Солун до 1913 г., Мпр, кн. 2, с. 81-88.

Касабов, Фр. Българският апокалипсис на Захарий Зограф, Минало, бр. 4, с. 5-8.

Ковачева Н. Българската екзархия в Цариград, Минало, бр. 3, с. 5-9.

Маринова, Ст. За участието на митрополит Мелетий Софийски в подготовката на Априлското въстание във Врачански революционен окръг, ИДА, т. 69, с. 253-270

Тодоракова, М. Австро-унгарски документи за българската история от фонда на INFORMATIONSBÜRO. ИДА, т. 69, с. 271-286.

Тъпкова В. **Заимова**, Р. За един български учител в Лерин през 70-те години на миналия век, ИДА, т. 70, с. 331-349.

Тюлеков, Д. Четвърта международна кръгла маса „Свети места на Балканите“, Мпр, кн. 2, с. 156-159.

1996 г.

Ангелов, В. Разрушителни удари против Неврокопската епархия и народната ни църква (1944-1948 г.) Минало, бр. 1, с. 46-58.

Георгиева, Д. Документи от личния фонд на Георги п. Аянов, ИДА, т. 71, с. 66-105.

Елдъров, Св. Дневник на епископ Нил Изворов за пътуването му в Македония (1877-1878), ИДА, т. 72, с.

Иванов М. Скопский и Видинский Кирил и животът на Светата Екзархия в Княжество България (1878-1883 г.), Минало, бр. 1, с. 36-45.

Кирова, М. Русев, Ив. Национална научна конференция в Сливен „Култура, църква и революция през Възраждането“. Отзив за конференцията, Ипр, кн. 2, с. 148-154.

Мильов, С. За педагогическата дейност на архимандрит Зиновий в Радомир, История, кн. 5-6, с. 60-66.

Овчаров, Н. Стоименов, Д. Припискиотмикрофилмирани ръкописи съхранявани в ЦДА(I), ИДА, т. 71, с. 207-212

1997 г.

Антонова, В. Източноправославната общност по времето на Танзимата (Документи от регистрите на Българската община в Русе (1860-1872), състав. Теця Сахара, в студничество с Л. Златев, Т. Билчев, Йоши Такамаши. Институт за изследване на езиките и културите на Азия и Африка при Токийския университет за чуждестранни изследвания, Токио, 1997, 524 с. на англ. Език. Рецензия, Ипр, кн. 5 -6, с. 222-226.

Гергова, Ив. Принос към проучването на творчеството на банския зограф Димитър Молеров, Мпр, кн. 4, с. 93-100.

Гезенко, Ив. Дейността на българския екзарх Стефан за спасяването на българските евреи през 1943 г., ИДА, т. 73, с. 40-57.

Елдъров, Св. Католиците от източен обред в България 1878-1912 г., с. 19-39, ИДА, т. 73.

Елдъров, Св. Скопско-Велешката епархия на Българската православна църква през 1941 г., Мпр, кн. 1, с. 117-136.

Данова, П. Стоилова Т. Кочанкова, А. Нови книги за историята на българската църква: Николова, Б. Устройство и управление на БПЦ (IX-XIV в.), София, Акад

изд „Проф. Марин Дринов“, 1997, 287 с.; Тодорова, О. Православната църква и българите XV-XVIII в., София, Акад изд „Проф. Марин Дринов“, 1997, 299 с. Калканджиева, Д. БПЦ и държавата 1944-1953, София, ИК „Албатрос“, 1997, 351 с. Историческо бъдеще, бр. 2, с. 220-227.

Петков, П. Някои наблюдения върху езика и текста на избран апостол от XVIII в. (ръкопис № 872 от Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“), Мпр, кн. 1, с. 100-108.

Русев, Ив. Проучвания върху църквата на с. Тича, Котленско. Приписки върху богослужебни книги, ИДА, т. 74, с. 33-49.

Стоименов, Д. Овчаров, Н. Припискиотмикрофилмирани ръкописи, съхранявани в ЦДА (II), ИДА, т. 74, с. 173 – 183.

Тодев, Ил. Из Записките на граф Игнатиев (1864-1874), ИДА, т. 74, с. 184-208.

1998 г.

Викториен Галабер, Двадесет и две години сред българите, Дневник т. I (1862-1866), Архивите говорят, т. 1.

Вълчинова, Г. От имането до иконата, или съкровището под земята: начин на употреба, Минало, Бр. 4, с. 75-87.

Генов, Г. БПЦ в Северна Америка и емиграцията от Македония (1905-1995 г.), Исторически архив, кн. 3-4, с. 21-41.

Елдъров, Св. Унията-приключилият експеримент (По българския опит от 1913 г.), Историческо бъдеще, бр.1, с. 103-110.

Налбантов, Ст. Св. Никола – покровителят и пазителят на Бургас, Минало, бр. 1, с. 73-76.

Налбантов, Ст. Следи от култа към св. Марина в Приморско, История, кн. 2-3, с. 99-102.

Овчаров Н. Надписи-графити и записи по стените на

църкви и манастири от Западните покрайнини в СР Югославия (Темска, Долна Каменица, Поганово), ИДА, т. 75, с. 198-233.

Овчарова, П. Ктиторски надпис от района на Рилския манастир (1864 г.), Минало, бр. 4, с. 47-49.

Петков, П. **Игнатовски**, Д. Митрополит Търновски. Жизнен път и обществено политическа дейност. Шумен, Аксиос, 1996, 270 с. , Ипр, кн. 1-2, с. 253-269.

Радкова, Р. О. **Тодорова**. Православната църква и българите (XV-XVIII в.). София, Академично издателство „Проф. М. Дринов“, 1997, 299 с. Ипр, кн. 1-2, с. 250-252.

Русев, Ив. Новооткрити приписки от Котел, Ипр, кн. 1-2, с. 209-227.

Смядовски, Ст. Един ръкописен зографски наръчник от началото на XIX в., Мпр, кн. 2, с. 97-118.

Смядовски, Ст. Един ръкописен зографски наръчник от началото на XIX в. (продължение), Мпр, кн. 3, с. 119-138.

Тодев, Ил. Националната идея у българите 1762-1912 г., Историческо бъдеще, бр.1, с. 90-102.

1999 г.

Блазиус Клайнер „Хроника на българското францисканство“ (XIV-XVIII в.). (Archivium tripartitum-III), Архивите говорят, т. 6.

Ботева, Б. Един неизвестен празник в Радомирско, Минало, бр. 2 , с. 34-44.

Ботева, Б. Един неизвестен празник в Радомирско(продължение), Минало, бр. 3 , с. 34-44.

Генов Г. Новооткрита щампа подсказва, че св. Георги Янински не е грък, а българин от Македония, Исторически архив, кн. 5, с. 25-33.

Желев, Й. Фамилията Богориди - Българският аристократичен елит през XIX в., История, кн. 2-3, с. 50-66.

Мирчева Елка, Протоевангелието на ап. Яков в един

ръкописен сборник от 1871 г. от с. Годлево, Разложко, Мпр, кн. 3, с. 99-118.

Нешев, Г. Погановския манастир „Св. Йоан Богослов“ в Западните покрайнини и неговото въздействие върху други наши културнонародни средища, Мпр, кн. 2, с. 99-114.

Тодоров, Д. Архиепископ Йосиф Соколски, Минало, бр. 1, с. 73-79.

Тошкова, В. Източна Европа в документите от руските архиви, рецензия относно „Восточная Европа в документах российских архивов. 1944-1953 гг. Т. I 1944-1948 гг. „Сибирский Хронограф“, Москва-Новосибирск, 1997, 985 с. Т. II 1949-1953 гг. 1998, 1004 с. отв. Ред. Г.П. Мурашко, ИДА, т. 78, с. 268-274.

Хамамджиев, К. Аверкий Петрович – един светъл образ от Българското възраждане, Ипр, кн. 1 - 2, с. 113- 137.

Чукова, Р. Сравнително изследване на взаимоотношенията между християнските и мюсюлманските общности в Централна Азия и на Балканите, Историческо бъдеще, бр. 1-2, с. 194-205.

2000 г.

Божинов, Пл. Архимандрит Методий Кусев и защитата на българската национална кауза пред Европа през 1876 г., Ипр, кн. 5-6, с. 169-192.

Викториен Галабер, Дневник т. II (1867-1869), Архивите говорят, т. 8.

Георгиева , Б. Село-Добърско - бъдеще в миналото, Минало, бр. 3 с 49 -55.

Данков, Е. Научна конференция в Габрово „Православни християнски традиции. Българската култура и руската православна църква“, Ипр, кн. 3-4, с. 271-272.

Иванова, Бл. Изложба „Портретът през Българското възраждане“ в Националната художествена галерия“ , Годишник на ОК „В.Левски“ Идеи, събития, личности, т. 3, 1998-2000, с. 253-259.

Кръстева О. Ставропигиално женско монашеско братство „Бял кръст“, ИДА, т. 79, с. 275-312.

Кьосева, Цв. Епископ Стефан и руските бежанци в България, Минало, бр. 2, с. 44-54

Любомирова, И. Религията и църквата в усташката националистическа доктрина, Ипр, кн. 1-2, с. 151-180.

Обрешкова, С. **Обрешкова** Ц. Софрониевият „Неделник“ в Македония, Мпр, кн. 4, с. 139-142.

Овчаров, Н. Летописната хроника от манастира Темска до Пирот (XVI-XIX в.). (Още за познавателната стойност на епиграфските паметници), Минало, бр. 4, с. 18- 29.

Пискова, М. Из документалното наследство на фондация „Българско дело“, ИДА, т. 80, с. 90-205.

Софийското общинско управление 1878-1879, Архивите говорят, т. 11.

Табакова, Кр. **Манолова-Николова**, Н. **Желева**, П. Летописни бележки от Средна Западна България, С. 1999 г., 364 с. Мпр, кн. 3, с. 168-171.

Темелски, Хр. Църковно-националните борби в Македония до 1869 г., Мпр, кн. 1, с. 5-38.

Темелски, Хр. Залезът на Българската екзархия и Македонската православна църква, Мпр, кн. 3, с. 43-74.

Хаджиниколова, Е. Митрополит Григорий, Доростолски и Червенски (1872-1898 г.). Документален сборник, Русе, 1998, с. 315, Ипр, кн. 1-2, с. 255-259.

Чилингиров, Ас. Едностроителноателиеотюгозападната част на Балканския п-в през първата половина на XIX в., Мпр, кн. 3, с. 117-126.

Чилингиров, Ас. Нови данни за строежа на съборната църква в Зографския манастир, Мпр, кн. 4, с. 121-138

Янчева, И. Авторски ликови на майстори дърворезбари от Дебърската школа, Мпр, кн. 4, с. 91-102.

2001 г.

Бонева ,В. Църковно националното движение на българите през епохата на Възраждането – периодизация,

История, кн. 4, с. 15-22

Генова, Ел. Модели и пътища за модернизиране на църковната живопис в българските земи от втората половина на XVIII – XIX в. Историческо бъдеще, бр. 2 ,с. 45-74.

Гергова, В. Щрихи от историята на Видин, Ипр, кн. 1-2, с. 190-206.

Желев, Й. Неизвестен летопис за Дряновския манастир от XIX в. Историческо бъдеще, бр.2, с. 145-171.

Желев, Й. Котленецът Костадин Матеев и неговата автобиография (1834-1865), ИДА, т. 81, с. 106-169.

Илинкина-Гетова, В. Икона на св. Мина, везана от Баба Неделя Петкова, Минало, бр. 1 с. 55-57.

Любенова, Л. Протойерей Йордан Н. Василев. Летописи за Видинската епархия. Пловдив, изд. „Златен лъв“, 1999, 445 с., Ипр, кн. 3-4, с. 236-238.

Малев, Л. Връзки между Великотърновската и Скопско-Велешката митрополии (1941-1944), Мпр, кн. 2, с. 141-144.

Малев, Л. Духовенството на Великотърновска епархия в условията на Отечественофронтовската власт (1944-1948г.), ИДА, т. 81, с. 28-41.

Тепавичаров, В. Петрунова, Б. Григоров, В. Н. Манолова-Николова, Свети места в Годечко, Драгоманско и Трънско, IMIR, София, 2000, 271 с. Историческо бъдеще, бр. 1, с. 224-226.

Тошев, М. Научна конференция „История и култура на град Омуртаг и омуртагския край“ в чест на 180 години от смъртта на българския свети мъченик Йоан Трапезундски. Кратка анотация на конференцията. Ипр, кн. 1-2, с. 292-295

Тренчев, Г. Село Добърско, Разложко и връзките му с Атонския манастир „Ватопед“, Ипр, кн. 3-4, с. 214-227.

Хаджийски, И. Архимандрит Климент Рилец, Ипр, кн. 3-4, с. 203-207.

Хаджийски, Ив. Българската православна църква във

Вардарска Македония през 1941-1944 г. Мпр, кн. 2, с. 71-94.

Църковно-народният събор 1871 г. Документален сборник по случай 130 – годишнината от Първия църковно - народен събор, Архивите говорят, т. 15.

2002 г.

Австро-Унгария и България в документалното наследство на д-р К.Стоилов 1883-1898. Архивите говорят, т. 22.

Бакалов, Г. Българското духовенство в национално-освободителните борби, Годишник на ОК „В. Левски“ Идеи, събития, личности, т. 4, с. 21-25.

Божинов, П. Раковски сред Цариградските българи, Годишник на ОК „В. Левски“ Идеи, събития, личности, т. 4, с. 311-315.

Евгений Босилков (1900-1952). Документи от архивите на България и Франция, Архивите говорят, т. 23.

Енчева, Ст. Ал. Екзарх – радетел за духовна и просветна обнова на България през Възраждането, История, кн. 4-5 с. 94-112.

Желев, Й. Княз Стефан Богориди, кариера, национална идентичност, патриотизъм, ИДА, т. 83, с.3-40.

Китанов, Ал. Димитър Икономов - Рибнишкият поп и неговите записки, Мпр, кн. 4, с. 93-102.

Обрешкова, С. Българската възрожденска книжнина в Македония, набавяна по пътя на спомоществуването, Мпр, кн. 1, с. 111-122.

Райкова М. За един разложки паметник на черковното право от средата на XIX в., Мпр, кн. 4, с. 57-80.

Русия и Българското национално освободително движение 1856-1876 г. Документи и материали, т. III, Архивите говорят, т. 21.

Стоилов, А. Автобиография на архимандрит Йона Маджаров, Мпр, кн. 4, с. 139-151.

Хаджиева, Р. Поп Сава Катрафилов – учител и член на щаба в Ботевата чета, Годишник на ОК „В.Левски“ Идеи,

събития, личности, т. 4, 2002, с. 213-219.

2003 г.

Благоев, Г. За някои известни и нови факти от Преспанския остров „Свети Ахил“, свързани с българската история, Мпр, кн. 2, с. 97-106.

Волокитина, Т. В. Съдбата на екзарх Стефан в контекста на съветско-българските отношения (40-те – 50-те год на XX в), Ипр, кн. 6, с. 212-231.

Данова, Н. Семейен архив Хаджитошеви. Т.2 (1827-1878 г.), съставители В. Тарашоева, Кета Мирчева, Васил Харизанов, Николай Дойнов, под науч. Ред. на Кр. Шарова и К. Мирчева. 2002, 528 с. Ипр, кн. 1-2, с. 269-271.

Добриянов, Т. Българската екзархия в защита на българските национални интереси в Македония и Одрински, Мпр, кн. 2, с. 117-122.

Желев, Й. Княз Стефан Богориди, кариера, национална идентичност, патриотизъм, ИДА, т. 84, с.3- 54 (продължение).

Иванов, М. Вера Бонева. Българското възраждане в Шумен и Шуменско. Църковно-национални борби и постижения, В. Търново, 2002, 324 с. Ипр, кн. 1-2, с. 272-275.

Кременлиев, Ат. Поп Ташо от Кашина, виден общественик, религиозен и просветен деятел в Мелнишко, Мпр, кн. 4, с. 141-150.

Минкова, Л. Одеският историк Николай Никифорович Музаркевич и Българското възраждане (I част), Ипр, кн. 1-2, с. 129-154 .

Минкова, Л. Одеският историк Николай Никифорович Музаркевич и Българското възраждане (II част), Ипр, кн. 3-4, с. 119-148.

Младенов, М. Една впечатляваща монография. Н. Проданов. Проблеми на историографската текстология. Върху материали от българската историопис VII-XX в.,

В. Търново, Фабер, 2003, 272 с. - История, кн. 5, с. 92-94.

Неделчев, М. Мисията на свещеника. Какво помнят българските селищни истории, Християнство и култура, бр. 5, с. 88 - 96.

Николчев, Д. За устава на БПЦ: необходимата реформа, Християнство и култура, бр. 6, 2003, с. 72-85.

отец д-р **Петър** (Камен Гарена), Проблеми пред клира на Българската православна църква, История, кн. 3-4, с. 110-124.

Райкова, Р. Църковно-народностната и социална дейност на българските градски общини в Македония (1878-1903 г.), Ипр, кн. 4, с. 103-132.

Русев, Ив. Вера Бонева. Христоматия по история на Българското възраждане. Църковно-националното движение. Шумен, Университетско издателство „епископ Константин Преславски“, 2002, 192 с. Ипр, кн. 3-4, с. 233-234

Тошев, М. Научна конференция „История и култура на град Омуртаг и Омуртагския край“ в чест на 180 години от смъртта на българския свети мъченик Йоан Трапезундски. Ипр, кн. 1-2, с. 292-295.

Чорбаджиев, Н. Поп Стефан Трифонов (1831-1876 г.), Ипр, кн. 1-2, с. 205-215.

2004 г.

Архив на Хр. Матов (Към историята на културно-просветните и революционни борби на македонските и тракийските българи в края на XIX в. и началото на XX век), Архивите говорят, т. 28.

Божинов, Пл. Относно споровете за екзархийското седалище през 70-те години на XIX в., Ипр, кн. 5-6, с. 225-243.

Бонева, В. Българският XVIII в. Феномени и фактори на Ранното възраждане, История, кн. 4-5, с. 37-56.

Вълчинова, Г. „Несъзнателна историзация?“

Българската история и политическа актуалност през погледа на български визионерки от междувоенния период, Историческо бъдеще, кн. 1-2, с. 152-170.

Георгиева, Т. Идеята за славянската федерация в планете на Кирило-Методиевското общество, История, кн. 1, с. 42-53.

Гергова, Ив. Сметководен тефтер на Самоковския зограф Димитър Христов, ИДА, т. 88, с. 272 – 307.

Дюлгерова, Н. Православието и балканските акценти на руско-българските отношения през последната четвърт на XIX в. Ипр, кн. 5-6, с.119-128.

Желев, Й. Към биографията на епископ Поликарп Патароликийски, Ипр, кн. 3-4, с. 142-176.

Желев, Й. За игуменството на поп Стойко Владиславов в Капиновския манастир (1794г.), Минало, бр. 2, с 19 – 22.

Кендерова, Ст. Три документа на османо-турски език за църквата „Св. Георги“ в Трявна, ИДА, т. 88, с. 308-319.

Любенова, Л. Научна конференция „Православието – извор на добродетели - вчера, днес и утре“, Ипр, кн. 1-2, с. 263-266.

Манолова-Николова, Н. **Попова**, Е. Царибродският кръст „Св. Троица“, Минало, бр. 1, с. 25 – 34.

Николов, П. Българското православие – между консервативното начало и либералните експерименти, Християнство и култура, бр. 12, 2004, с.56-67.

Тонев, В. Епархиални учителски събори, Ипр, кн. 5-6, с. 244-264.

2005 г.

Бозвелиев, Л. Родословието на Неофит Хилендарски Бозвели. Посвещава се на 220 –годишнината от рождението му. Ипр, кн. 3-4, с. 197-229.

Българите от Западните покрайнини (1878-1975). В памет на дългогодишния изследовател на Западните

покрайнини Методи Петров, Архивите говорят, т. 35.

Вълчинова, Г. „Вяра“ и „нация“ в два разказа за пренасяне на мощите на св. Параскева /Петка Епиватска (1641 г.), Минало, бр. 4, с. 89-94.

Дончева, Св. Тефтер на българския железен еснаф в Одрин, Ипр, кн. 3-4, с. 176-196.

Енчева, Ст. Александър Екзарх и Стара Загора, История, кн. 4, с. 46-49.

Петкова, К. Йеромонах Макарий – между историческата истина и хипотезата. Историческо бъдеще, бр. 1-2, с. 90-95.

Стоянова, В. Светлозар Елдъров „Православието на война. Българската православна църква и войните на България 1878-1945 г., София, 2004, 336 с. Мпр, кн. 2, с. 83-87.

Тотева, Т. Участието на евреите в стопанския живот на градовете в Северозападна България през третата четвърт на XIX в. История, кн. 2-3, с. 110 – 116.

Цокова, П. Дичо Зограф, Мпр, кн. 3, с. 149-166.

Чурешки, Ст. За християнското разбиране на понятието за народ и народност – проблеми на философската и историческата му употреба, Християнство и култура, бр. 2, с. 56-71.

2006 г.

Балчев Вл. Новооткрити писма за дейността на Пловдивската митрополия след потушаването на Априлското въстание, ИДА, т. 91, с. 65-132.

Димитров, Е. Митрополит Симеон и Априлското въстание, ИДА, т. 91, с. 32-64.

Желев, Й. Възрожденските приписки по типикона на храма „Св. Петка“ в Брезник, ИДА, т. 92, с. 244-283.

Йордан К. (Румъния), Румънски дипломат за християнските училища и църкви в Битоля и околностите в края на XIX в., Мпр, кн. 2, с. 135-148.

Каблешкова, Р. Цоко Каблешков и

църковнонационалните борби, Годишник на ОК „В.Левски“ Идеи, събития, личности, т. 8, с. 339 – 340.

Кювлиева-Мишайкова, В. Националното апостолство на Неофит Рилски (по повод 125 години от смъртта му), Мпр, кн. 4, с. 103-116.

Лачев, М. Каталог на софийските митрополити, Ипр, кн. 5-6, с. 162-178.

Лозанов, Л. Църковните институции в Югоизточна Европа - 12 века в сянката на властта (историческа справка), История, кн. 1, с. 36-42.

Маджаров, П. Българите и българските селища в Източна Тракия, Мпр, кн. 4, с. 129-144.

Малев, Л. Сблъсъкът държава-църква при избора на Търновски митрополит през 1935 г., ИДА, т. 92, с. 3-18

Лечева, М. Френска дипломатическа преписка за процесите срещу католици и протестанти (1949-1954), ИДА, т. 92, с. 131-167.

Неделчев, Н. Николай Панайотов. Евреите и юдаизмът. Началото на човешката история преди 7000 години. Собствена научна теория за генезиса. София. 2002, 392 с. Ипр, кн. 1-2, с. 178-182.

Николова, П. Непубликувани писма на Хаджи поп Георги Тилев, ИДА, т. 91, с. 251-257.

Петков, Н. Отечественофронтската власт срещу БПЦ в борба за любимците на Иисус, Минало, бр. 3, с. 70-72.

Попов, Р. Летните курбани в календарната традиция на българите, История, кн. 6, с. 23-29.

Стоилов, Ст. Роженският манастир- основаване и история, Мпр, кн. 3, с. 115-122.

Тодорова, Зд. Поредните фалшификации, свързани с Погановския манастир „Св. Йоан Богослов“, Мпр, кн. 1, с. 73-86.

Чурешки, М. Сеславският манастир и ролята му в българската история, Минало, бр. 1, с. 27-34.

Чурешки, Ст. Репресиите над църквата през комунизма, Минало, бр. 3, с. 73-76.

2007 г.

Бонева, В. Българският църковен въпрос и устройственият събор на Цариградската патриаршия (октомври 1858-февруари 1860 г.), Ипр, кн. 1-2, с. 42-84.

Бориславов, Я. Българската църква днес. Християнство и култура, бр. 1 с. 39-44.

Гарена П. Участието на духовенството в Балканската война, Ипр, кн. 5-6, с. 19-31.

Димитров, Д. Християнско наследство... има ли почва у нас, или мястото му е под нея? Християнство и култура, бр. 3, с. 81-91.

Матанов, Хр. Църква и държава в България, Християнство и култура, бр. 1, с. 33-38.

Методиев, М. Обезличаването на Православната църква от комунистическата държава, Християнство и култура, бр. 2, с. 4-12.

Методиев, М. Библията между контрабандата и пропагандата. Как комунистическата партия допусна издаването на Библията през 1982 г. Християнство и култура, бр. 3, с. 39-47.

Неделчева, Д. Митрополит Симеон Варненски: „Не мога да приема, че с лъжа и заблуда ще се постигне това, което не се постига с правда и истина.“, Християнство и култура, бр. 4, с. 59-62.

Радев, Ив. Страници за българската църква „Св.св. Кирил и Методий“ в Букурещ, История, кн. 2-3, с. 11-26.

Райкова, М. За един неизвестен разложки ръкопис от средата на XIX в. (Към описа на ръкописната сбирка на ЦИАИ при Българската патриаршия), Мпр, кн. 4, с. 101-116.

Темелски, Хр. Две църковни кондики от Търговище и Силистра, ИДА, т. 94, с. 257-261.

Чурешки, Ст. Подбраните текстове-образци на българската историография относно православната църква и

религията в българските земи. Към философията на българската история, Минало, бр. 2 с.19-34.

Чурешки, Ст. Някои проблеми на философията на историята. Една задочна лекция за България, Минало, бр. 4, с.81-86.

Чурешки, Ст. Репресирани православни духовници от комунистическия режим. Към модерната българска агиология, Християнство и култура, бр. 2, с. 13-19.

2008 г.

Аврамов Д. Преоткриването на иконата, в търсене на нов национален стил, Християнство и култура, бр. 8, с. 60-71.

Бонева, В. Другата Великденска акция – 23 април 1861 г., и началото на църковно-светския култ към Иларион Макариополски, Авксентий Велешки и Паисий Пловдивски, ИБИД, т. 40, с. 63-83

Генов, Г. Американският принос за възраждането на българщината с особен поглед към личността на Илайъс Ригс, Исторически архив, кн. 15, с. 5-331.

Граф Н. П. Игнатиев, Дипломатически записки (1864-1874). Донесения (1865-1876), Том първи: Записки (1864-1871), Архивите говорят, т. 48.

Гълъбова, Лиана, Митологизация и демитологизация на духовенството в българската историография, ИБИД, т. 40, с. 308-321.

Желев, Й. Новоиздадени документални материали за биографията на митрополит Симеон Варненски и Преславски, Ипр, Кн. 5-6, с. 267-275.

Каприев, Г. Претенции за универсализъм и съзнателно провинциализиране: Православната и католическата църкви след 1368 г. Християнство и култура, бр.2, с. 91-105.

Методиев, М. Календар и църковна политика през комунизма, Християнство и култура, бр. 1, с. 53 – 60.

Методиев, М. Държавната политика към Зограф

и открадването на История славянобългарска, Християнство и култура, бр. 9, с. 47-57.

Русия и възстановяването на българската държавност (1878-1885 г.), Архивите говорят, т. 47.

Стефанов, Арх. П. 500 години от първата българска печатна книга, Минало, бр. 4 с. 25-31.

Страшимирова, Св. Героят мъченик: удовлетворението от личностния избор, ИБИД, т. 40, с. 438 – 443.

Тунков, Д. Неврокопската община и участието ѝ във възрожденските процеси, История, кн. 4, с. 59-64.

2009 г.

Алексиев, А. Открита е ръкописна книга от йеромонах Теодосий – игумен и епитроп на Рилския манастир от кр. на XVIII и началото на XIX в., Минало, бр. 1, с 5-7.

Алтънов, В. Европейски печатни Библии, разпространени през XVIII и XIX в по българските земи, Християнство и култура, бр. 4, с. 36-45.

Архив Юрдан Анастасов. Възраждането в Македония. Материали от българския възрожденски печат, Архивите говорят, т. 57.

Бакалов, Г. Българското духовенство, политическите събития от 60-70 год на XIX в. и Учредителното събрание, Годишник на ОК „В.Левски“ Идеи, събития, личности, т. 11, 2009, с. 37-46.

Богомилова, Н. Ролята на религията в историята според философско-историческия модел на Арнълд Тойнби, Ипр, кн.1-2, с. 225-242.

Бонева, В. Хаджи Господин Славов. Хронологическо описание на по-важните и забележителни събития в град Стара Загора в черковно, училищно и общенародно отношение в XIX в. Съставител В. Койчева, Ст. Загора, 2008, 280 с. Ипр, кн. 3-4, с. 212-215.

Бонева, В. Хр. Гиневски. Миналото на Средните Родопи (XIX – началото на XX в.). Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, УИ, 2008, 252 с.

История, кн. 1-2, с. 123-127.

Генов Г. Орлинова, Я. „Заслугите на протестантите за българския народ“ от пастор Христо Куличев – принос към българската историческа наука, Исторически архив, кн. 16-17, с. 157-163.

Граф Н. П. Игнатиев, Дипломатически записки (1864-1874), Донесения (1865-1876), т. II: Записки (1871-1874). Донесения (1865-1876), Архивите говорят, т. 54.

Желев, Й. Православие-традиционност-модерност в битието и светогледа на Дамаскин Хилендарец, Минало, бр. 3, с 76-94.

За хоросана и вярата, арх. Васил Китов, Християнство и култура, бр.1,с. 106-116.

Иванова, Бл. Неосъщественият каменен храм „Св. Троица“ на брега на Златния рог и архитектите Фосати, Исторически архив, кн. 18-19, с. 16-46.

Из личния архив на К. Георгиев, т. III, Архивите говорят, т. 58.

Каравълчева, Зл. За черните дупки в живота на църквата... и за надеждата, Християнство и култура, бр. 3, с.16-32.

Карамелска, Т. Нагласите към религията в България според европейското изследване на ценностите (2008), Християнство и култура, бр. 4, с. 28-35.

Лефтеров, Ж. Комитетът по въпросите на Българската православна църква и религиозните култове, ИДА, т. 97, с. 48-125.

Лефтеров, Ж. Комитетът по въпросите на Българската православна църква и религиозните култове (IIч.), ИДА, т. 98, с. 37-100.

Марков, Ив. Метохът на Рилския манастир в Неврокоп през Възраждането, Мпр, кн. 1, с. 111-128.

Методиев, М. Историята на „един нов, малък и демократичен устав“ на БПЦ, Християнство и култура, бр. 3, с. 25.

Методиев, М. Държавна сигурност и посещението на

патриарх Максим в Америка, Християнство и култура, бр. 9, с. 49-60.

Николай Глубаковски, 1863-1937 г. Християнство и култура, бр. 9, с. 61- 76.

Официалната и тайната българо-турска дипломация (1903-1925 г.). Документален сборник, Архивите говорят, т. 56.

Петров, П. Злодеянието в Гюришкия манастир, Мпр, кн.1, с. 53-70.

Петрова, Е. Сборник с документи от архивите на Ватикана за българското участие в католически мисии в европейските владения на Османската империя през XVII – XVIII в. рец. За: Българско участие в католически мисии из Унгария и Трансивлания през XVII-XVIII в. Документи от Архива на Светата конгрегация за разпространение на вярата – Ватикана 1637-1716 г. Съставител проф. д.и.н. Ищван Дьорд Тот. София, Академично издателство „Марин Дринов“, 2008, 449 с., ИДА, т. 97, с. 298-305.

Стефанов, арх. П. Българо-грузински културни и църковни връзки, Ипр, кн.1-2, с. 3-19.

Тодоров, В. Неизвестен извор за българската история от края на XIX в., ИДА, т. 98, с. 261-302.

Узунова, М. Дарителство и будителство през Възраждането и през първите десетилетия след Освобождението в България, Минало, бр. 2, с. 53 – 65.

Цокова, П. Дейността на Неврокопската митрополия в периода на войните 1912-1919 г. , Ипр, кн.1-2, с. 85-111.

Юрген Хабермас, Ревитализирането на световните религии-предизвикателство за секуларното себеразбиране на модерността? Превод Стилян Йотов, Християнство и култура, бр. 7, с. 38-52.

2010 г.

Александрова, Ел. Родът на отец Матей - фактор в развитието на църковно-училищното дело в с. Белица,

Разложко, Мпр, кн. 4, с. 153-160.

Алиманос К. (Австралия), Борбата за контрол над „Св. св. Кирил и Методий“, Мпр, кн. 4, с. 39-68.

Бонева, В. „Решението на въпроса ни е в ръцете ни“; българското църковнонационално движение на страниците на Славейковата „Гайда“ (1863-1867), История, кн. 2, с. 33-55.

Генов, Г. Американската Православна Църква на българите, т. I, част първа(1794-1924), част втора (1924-1931), част трета (1931-1945), Исторически архив, кн. 22-24.

Димитров, Е. Спомените на Варненски и Преславски митрополит Симеон като исторически извор. ИДА, т. 99, с. 266-303.

Дончев, Ант. Българската екзархия в Източна Румелия, Мпр, кн. 4, с. 69-76.

Енев, Д. Манастирски Диптих, Християнство и култура, бр. 10, с. 116 – 113.

Желев, Й. Принос към историята на българския храм „Св. Стефан“ в Цариград (разказът на Никола П. Тъпчилещов), ИДА, т. 100, с. 192-214.

Иванов, Ив. Иконом поп Тодор Стоянов Митов – изповедникът на Левски, Годишник на ОК „В.Левски“ Идеи, събития, личности, т. 12, 2010, с. 166-185.

Комунистически издевателства над протестантите след 9.IX.1944 г. Исторически архив, кн. 20, **Куличев**, Хр. Генов, Г. Ладин Попов – един от мъчениците, с. 25-29; Ладин Попов – Спомени, с. 30-101, **Матеев**, Д. Ужасите на комунизма през очите на един от потърпевшите протестанти, с. 102- 109.

Колев Б. 210 годиниот рождението на Кольо Фичето, История, кн. 2, с. 56-59.

Куманов, М. Петров, П. Печилков, Ан. Черковно-просветното движение в Средните Родопи (1878-1912), Смолян, 2009, 314 с., Мпр, кн. 2, с. 157-160.

Лельова Р. Българските църковни общини срещу

гръцката пропаганда в Македония (1878-1903 г.), Мпр, кн. 3, с. 69-84.

Любенова, Л. Хронологическо описание на по-важните и забележителни събития в град Стара Загора в черковно, училищно и общенародно отношение в XIX в. ред. Г. Вълчев, Съставители В. Койчева, Н. Ганева, Ст. Загора, ИК „Кота“, 2008, 291 с. Ипр, кн. 3-4, с. 237-238.

Мавродинова, Л. Изследванията за Боянската църква в научната литература у нас, на Балканите и в Европа, Минало, бр. 4 – с.88-92.

Методиев, М. Изборът на патриарх Максим, Християнство и култура, бр.1, с. 26-40.

Методиев, М. Комунстическият проект за БПЦ: „пазител на българщината“ и „паметник на културата“, Християнство и култура, бр. 2, с. 57-65.

Темелски, Хр. Отец Геннадий Ихтимански, Годишник на ОК „В.Левски“ Идеи, събития, личности, т. 12, 2010, с. 148-166.

Темелски, Хр. „Тържествувай българский народ!“ (По случай 140 години от издаването на султанския ферман за учредяването на Българската екзархия), Мпр, кн.2 , с.7-30.

Тодоров, В. Неизвестен извор за българската история от края на XIX в. (II ч.), ИДА, т. 99, с. 201-265.

Използвани съкращения:

БПЦ – Българска православна църква

Годишник на ОК „В.Левски“, Идеи, събития, личности – Годишник на Общобългарския комитет „Васил Левски“ – Идеи, събития, личности.

Ипр – сп. Исторически преглед

ИДА – Известия на държавните архиви

ИБИД – Известия на българското историческо дружество

ИИИ – Известия на института по история към БАН

Мпр – сп. Македонски преглед